

2008-04-25

B E S L U T

Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag
Medborgarplatsen 3

FI Dnr 07-11888

118 26 STOCKHOLM

Finansinspektionen
P.O. Box 7821
SE-103 97 Stockholm
[Brunnsgatan 3]
Tel +46 8 787 80 00
Fax +46 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se
www.fi.se

Varning och straffavgift

Finansinspektionens beslut (att meddelas den 29 april 2008 kl. 10.00)

1. Finansinspektionen meddelar Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag (516401-8557) en varning med stöd av 19 kap. 11 § försäkringsrörelselagen (1982:713).
2. Finansinspektionen meddelar Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag en straffavgift om två miljoner (2 000 000) kronor med stöd av 19 kap. 11 d § försäkringsrörelselagen.

Hur man överklagar, se bilaga 1.

Sammanfattning

Finansinspektionen har funnit att Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag (LÖF), i flera avseenden har brutit mot regelverket. Det är brister i redovisningen där det framför allt är allvarligt att man inte kunnat få en korrekt bild av bolagets premieinkomster och förändringar av oreglerade skador. LÖF har vidare bland annat brutit i rapporteringen till Finansinspektionen och saknat eller haft ofullständiga interna instruktioner. Genom felaktig rapportering och svårbedömbart premieuttag har det varit oklart om LÖF haft ett tillräckligt kapital. Härtill kommer att hela kapitalet för åtagandena är placerat i fordran på landstingen. Sammantaget ger det Finansinspektionen anledning att ifrågasätta om LÖF haft en tillräcklig intern kontroll och styrning av verksamheten.

Bristerna är sammantaget av en sådan art att Finansinspektionen anser att LÖF allvarligt åsidosatt gällande bestämmelser för verksamheten.

LÖF har under ärendets gång vidtagit åtgärder för att rätta till konstaterade brister och de delägande landstingen har även beslutat att tillföra mer kapital till verksamheten. Mot denna bakgrund finner Finansinspektionen att det är tillräckligt att meddela LÖF en varning förenad med en inte ringa straffavgift.

Bedömning

1. Inledning

LÖF är ett ömsesidigt försäkringsbolag som meddelar obligatorisk patientskadeförsäkring. LÖF fick koncession och bildades år 1994 och bolagets verksamhet startades år 1995. Försäkringstagare är landstingen. LÖF tecknar enbart ansvarsförsäkring för patientskador orsakade i sjukvården. Landstingen är huvudmän för sjukvården där riskerna för skador uppstår.

Vid LÖF:s bolagsstämma har varje delägare samt Sveriges Kommuner och Landsting vardera två fullmäktige. LÖF:s styrelse består av sex ledande tjänstemän från landstingen och en från Sveriges Kommuner och Landsting.

LÖF:s premieintäkt var enligt årsredovisningen för år 2006 398 miljoner kronor. Medeltalet anställda var 3,4.

2. Allmänt om tillämpliga bestämmelser

LÖF:s verksamhet regleras i försäkringsrörelselagen (1982:713) (FRL). Enligt 1 kap. 1 a § FRL ska en försäkringsrörelse bedrivas med en för rörelsens omfattning och beskaffenhet tillfredställande soliditet, likviditet och kontroll över försäkringsrisker, placeringsrisker och rörelserisker, så att åtagandena mot försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringarna kan fullgöras. LÖF har också att följa regler avseende redovisning och rapportering. Bestämmelser om detta återfinns i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag och i föreskrifter från Finansinspektionen.

Finansinspektionen har utfärdat föreskrifter och allmänna råd som ytterligare reglerar eller ger vägledning i hur ett försäkringsbolag ska eller bör agera. Bland dessa kan särskilt nämnas Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2005:1) om styrning och kontroll av finansiella företag.

3. Brister i årsredovisningen och i rapporteringen till Finansinspektionen

3.1 Tillämpliga bestämmelser för räkenskapsåret 2006

Ett försäkringsbolag ska redovisa sina premieinkomster samt förändringar i avsättning för oreglerade skador i enlighet med 3 kap. 1 § lagen om årsredovisning i försäkringsföretag, med hänvisning till bilaga 2 i nämnda lag.

Som *premieinkomst* ska redovisas premier som tillgodoförs försäkringsavtal där försäkringsperioden påbörjats före räkenskapsårets utgång även om premierna inte är aviserade (1 a § i bilaga 4 Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2003:13) och (FFFS 2005:34) om årsredovisning i försäkringsföretag). *Förändring i avsättning till oreglerade skador* ska redovisas över resultaträkningen (6 § i bilaga 4 FFFS 2003:13 och 2005:34).

Försäkringsföretag ska i resultaträkningen som premieinkomst redovisa den totala bruttopremien som inbetalts eller kan tillgodoföras företaget för försäkringsavtal där försäkringsperioden påbörjats före räkenskapsårets utgång. Med bruttopremie menas den avtalsbestämda premien för hela försäkringsperioden och omfattar bland annat ej aviserade premier som kan beräknas först vid räkenskapsårets utgång (1 a § i bilaga 4 (FFFS 2003:13 och 2005:34)). Vilka belopp som kan tillgodoföras räkenskapsåret bestäms av innehållet i respektive avtal, oavsett om premierna har aviserats eller ej vid bokslutstillfället. Som premieinkomst bör försäkringsföretag ta upp samtliga premier där ansvarighet inträtt (FFFS 2003:13 och 2005:34).

Ett försäkringsbolag ska vidare i balansräkningen som *oreglerade skador* redovisa bolagets uppskattade slutliga kostnad för att tillgodose alla krav som beror på händelser som har inträffat före räkenskapsårets utgång med avdrag för belopp som bolaget redan har betalat. I beloppet ska räknas in beräknade framtida driftskostnader för att reglera redan inträffade men vid balansdagen ännu inte slutreglerade skador. Som oreglerade skador ska redovisas även avsättningar för skadelivräntor. (39 § i bilaga 3 (FFFS 2003:13 och 2005:34)). Den förändring som sker under året av avsättningar för oreglerade skador ska redovisas i resultaträkningen som Förändring i Avsättning för oreglerade skador. (6 § i bilaga 4 (FFFS 2003:13 och 2005:34)). Detta innebär att när ett försäkringsbolag får en anmälan om att en skada har inträffat ska bolaget uppskatta den slutliga kostnaden för den skadan och redovisa denna kostnad som oreglerade skador i balansräkningen, efter avdrag för belopp som har betalats ut. Försäkringsbolaget ska också i resultaträkningen ta upp förändringen som en kostnad i resultaträkningen.

I årsredovisningen ska upplysningar lämnas i vissa fall. Så är fallet avseende upplysningar om avvecklingsresultat, gjorda antaganden avseende skadelivräntor och förmånsrätt i tillgångar.

Enligt 5 kap. 4 § 7 lagen om årsredovisning i försäkringsföretag respektive 1 § i bilaga 6 FFFS 2003:13 och 2005:34 ska i not till årsredovisningen och i resultatanalysen *avvecklingsresultatet* uppges om det uppgår till väsentligt belopp. Avvecklingsresultatet visar den vinst eller förlust som har uppkommit under året och som beror på att tidigare års skador har slutreglerats under året eller har omvärderats i avvaktan på slutlig reglering. Vidare ska i årsredovisningen, enligt 4 kap. 18 § h, redovisas vilka antaganden som gjorts avseende framtida direktavkastning och inflation vad avser *framräknandet av skadelivräntor*. Skadelivräntor ska beräknas enligt Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd (FFFS 2006:19) om val av räntesats för att beräkna livförsäkringsavsättningar och vissa andra försäkringstekniska avsättningar. Härtill ska ett försäkringsbolag, enligt 55 § i bilaga 3 FFFS 2003:13, lämna upplysningar inom linjen i årsredovisningen avseende det bokförda värdet av *tillgångar som är belastade med särskild förmånsrätt*. Detta omfattar försäkringstagares och andra ersättningsberättigades särskilda förmånsrätt i de tillgångar som finns upptagna i skuldtäckningsregistret.

Försäkringsbolag ska årligen lämna uppgifter till Finansinspektionen enligt Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2005:17) om svenska skadeförsäkringsbolags skyldighet att rapportera årsbokslutsuppgifter. De ska dessutom för varje kvartal lämna vissa uppgifter enligt Finansinspektionens föreskrifter (FFFS 2004:23) om svenska skadeförsäkringsbolags kvartalsvisa rapporteringsskyldighet. För varje kvartal och varje år ska ett försäkringsbolag till Finansinspektionen rapportera bland annat den erforderliga solvensmarginalen och kapitalbasen. Av föreskrifterna framgår hur solvensmarginalen ska beräknas. För att ett institut ska kunna utnyttja uttaxeringsrätt som en post i kapitalbasen krävs tillstånd från Finansinspektionen enligt 7 kap. 24 § FRL. Varje år ska ett försäkringsbolag även rapportera avsättning för skadelivräntor.

3.2 Finansinspektionens iakttagelser

LÖF har en stor och växande premiefordran på Landstingen. Fordran ökar för varje år och ökningen under år 2006 var 514 miljoner kronor. Den 31 december 2006 uppgick fordran på Landstingen till 4 950 miljoner kronor, enligt årsredovisningen. LÖF redovisar inte respektive års ökning av premiefordran som en premieinkomst i resultaträkningen, utan ökningen redovisas endast i balansräkningen som en ökning av premiefordran med motpost avsättning för oreglerade skador. I samband med årsbokslutet varje år meddelar LÖF landstingen hur stor ökningen av premiefordran är för det aktuella året. Finansinspektionen har tagit del av Stockholms läns landstings bekräftelse av dess premieskuld till LÖF per den 31 december 2006.

LÖF redovisar inte respektive års förändring i avsättning för oreglerade skador tillhörande patientförsäkringen över resultaträkningen, utan förändringen redovisas endast i balansräkningen som ökning av avsättning för oreglerade skador med motpost premiefordran på landstingen.

I årsredovisningen för år 2006 saknas upplysningar om avvecklingsresultat, beräkningsprinciperna för avsättningar för skadelivräntor samt om det bokförda värdet av sådana tillgångar som är belastade med särskild förmånsrätt.

I årsrapporten till Finansinspektionen avseende uppgifter den 31 december 2006 rapporterade LÖF den erforderliga solvensmarginalen till 83 005 000 kronor. I årsredovisningen anges för motsvarande balansdag att solvensmarginalen är 292 713 000 kronor. I beräkningen av solvensmarginalen i årsrapporterna för åren 2005 och 2006 har LÖF minskat premie- och skadeindex med återförsäkrares andel i försäkringsersättningar, trots att bolaget inte har haft någon återförsäkring. Den sammanräknade solvensmarginalen har därför rapporterats till ett för lågt belopp.

I beräkningen av solvensmarginalen i årsrapporten för år 2006 har ingående avsättning för oreglerade skador från den 31 december 2003 redovisats till 4 079 388 000 kronor. I årsrapporten för år 2003 har utgående avsättning för oreglerade skador – vilket ska vara samma belopp som rapporteras som ingående reserv vid beräkning av solvensmarginalen år 2006 - varit 3 628 288 000

kronor. Det sammanräknade skadeindexet har därför rapporterats med ett för lågt belopp.

I årsrapporten 2006 har bolaget vidare inte redovisat utgående avsättning för liv- och sjukräntor. Reserven uppgick enligt bolaget vid utgången av år 2006 till 515 miljoner kronor.

I kvartalsrapporterna under åren 2006 till juni 2007 har bolaget i kapitalbasen räknat in ej utnyttjad uttaxeringsrätt trots att bolaget inte har dispens för att få räkna in en uttaxeringsrätt i kapitalbasen. I årsrapporterna har LÖF dock inte tagit upp uttaxeringsrätten.

3.3 LÖF har anført

För skadeåren 1979 och senare har full premie inte tagits ut för respektive skadeår. En preliminär delpremie har fakturerats försäkringstagarna och resterande delar redovisas som en fordran på dessa. Som en följd härav har förändringen i avsättning för oreglerade skador för dessa skadeår ej redovisats över resultaträkningen utan enbart i balansräkningen.

Dåvarande av Finansinspektionen förordnade revisorn Göran Abrahamsson tog i sin rapport till Finansinspektionen den 31 juni 2002 upp dessa frågor. Han skrev att förändringen i avsättning för oreglerade skador i balansräkningen ska motsvaras av en speciell rad i resultaträkningen. En separat redovisning av reservförändringarna i resultaträkningen skulle innebära att ett motsvarande belopp (med omvänt tecken) skulle redovisas som ökning av premieinkomsten. Effekten i resultaträkningen är netto noll, och ingen effekt på redovisat värde avseende fordran på delägare eller ersättningsreserver i balansräkningen. Eftersom bolaget redovisat på samma sätt sedan det bildades bedömer bolagets VD att en principändring skulle försvåra jämförbarheten med tidigare år samt innebära praktiska problem bland annat för bolagets delägare.

I årsredovisningen 2001 och senare har bolaget redovisat i enlighet med tidigare princip, dock har man i en not till resultatposten "premieinkomst före avgiven återförsäkring" och resultatposten "förändring i avsättning för oreglerade skador före avgiven återförsäkring" lagt till information om förändring av avsättning för oreglerade skador för skadeåren 1979 och senare. Motsvarande information har lämnats av Göran Abrahamsson i de följande revisorsrapporterna samt muntligt tagits upp av honom vid de årliga mötena med representanter för Finansinspektionen. Denna skriftliga och muntliga information sedan 2002 och därefter från Finansinspektionens revisor har inte föranlett någon kommentar från Finansinspektionen till LÖF.

Med anledning av Finansinspektionens platsundersökning hos LÖF den 4 september har LÖF gjort en översyn av denna redovisning. Förändringen redovisas från och med 1 januari 2007 i resultaträkningen som förändring i avsättning för oreglerade skador med motsvarande förändring av premieinkomsten. Premieintäkten ökar således, och försäkringsersättningarna (förändring i avsättning för oreglerade skador) ökar med samma belopp men med omvänt tecken.

Förändringen har således ingen effekt på det tekniska resultatet eller periodens resultat. LÖF har fr.o.m. delårsrapport per den 31 augusti 2007 ändrat redovisningsprincipen för avsättning för oreglerade skador för skadeåren 1979 och senare år.

LÖF har uppgett att bolaget i årsredovisningen för år 2007 ska ta upp de upplysningar som saknats tidigare. LÖF vill understryka att de principer som använts för att beräkna skadelivräntan bygger på Försäkringsföreningens kapitaliseringstabeller, vilka inkluderar diskontering.

Att fel förekommit i rapporteringen till Finansinspektionen får tillskrivas den mänskliga faktorn. Det företag som sköter bolagets administration kommer att ta fram rutiner för kvalitetssäkring av data samt tillhandahålla back-up för administration och rapportering. LÖF kommer att redovisa avsättning för skadelivräntor i årsrapporten för år 2007.

3.4 Finansinspektionens bedömning

Skyldigheten att tillgodoföra räkenskapsårets premieinkomster omfattar samtliga premier för försäkringsavtal där ansvarighet har inträtt, dvs. när försäkringsperioden börjat löpa eller premien förfallit till betalning. Detta bestäms alltså av innehållet i respektive avtal och det spelar ingen roll om premierna har aviserats eller inte vid bokslutstillfället. Det är ostridigt att LÖF har underlåtit att redovisa premieinkomster på rätt sätt. LÖF har i stället redovisat endast de premier som har aviserats till försäkringstagaren.

Det är också ostridigt att LÖF, i strid mot regelverket, inte i resultaträkningen redovisat förändringar i avsättning för oreglerade skador.

Dessa brister i LÖF:s redovisning gör att det är svårt att få en bild av verksamheten. Finansinspektionen kan konstatera att LÖF kommer att ändra sin redovisning och redovisa på rätt sätt i årsredovisningen för år 2007.

Finansinspektionen vill också anföra att det ankommer på LÖF att vidta de förändringar som erfordras med anledning av revisorernas påpekanden. Att Finansinspektionen inte kommenterat revisorernas påpekanden kan inte tas till intäkt för att Finansinspektionen godkänt bolagets sätt att redovisa.

Det är vidare ostridigt att LÖF inte i sin årsredovisning har upplyst om avvecklingsresultat, beräkningsprinciperna för avsättningar för skadelivräntor eller information om förmånsrätt. Eftersom avvecklingsresultatet per den 31 december 2006 uppgick till 12 miljoner kr av avsättningen för oreglerade skador om drygt 29 miljoner kr borde en upplysning lämnats om detta väsentliga belopp. Finansinspektionen har ingenting i sig att invända mot användningen av Sveriges Försäkringsförbunds publicerade kapitaliseringstabeller eftersom dessa inkluderar diskontering.

Det är också ostridigt att LÖF inte rapporterat till Finansinspektionen på rätt sätt. LÖF ansvarar för detta oavsett om felet kan lastas en enskild medarbetare eller ett företag som fått i uppdrag av LÖF att utföra vissa uppgifter.

4. Avsättning för IBNR

4.1 Tillämpliga bestämmelser

Ett försäkringsbolags försäkringstekniska avsättningar ska enligt 7 kap. 1 § FRL motsvara belopp som erfordras för att bolaget vid varje tidpunkt ska kunna uppfylla alla åtaganden som skäligen kan förväntas uppkomma med anledning av ingångna försäkringsavtal. De ska motsvara bolagets ansvarighet för bland annat inträffade oreglerade skador. Avsättningen för oreglerade skador ska beräknas särskild för varje försäkringsfall. För skadeförsäkring får statistiska metoder användas om de leder till en tillräcklig avsättning med beaktande av skadornas art.

Enligt 39 § i bilaga 3 FFFS 2003:13 och 2005:34 ska under oreglerade skador redovisas försäkringsföretagets uppskattade slutliga kostnad för att tillgodose alla krav som beror på händelser som har inträffat före räkenskapsårets utgång med avdrag för belopp som bolaget redan har betalat med anledning av ersättningskrav. Avsättningar för inträffade men ännu inte inrapporterade skador (IBNR, Incurred but not reported) ska baseras på försäkringsföretagets erfarenhet och skadeutfall och omfatta kostnader för inträffade men för försäkringsföretaget okända skador. Av föreskriften (FFFS 2004:23) om svenska skadeförsäkringsbolags kvartalsvisa rapporteringsskyldighet framgår att ett försäkringsbolag ska uppskatta och rapportera totala avsättningar för oreglerade skador och därmed även IBNR till Finansinspektionen.

4.2 Finansinspektionens iakttagelser

LÖF har i kvartalsrapportering åren 2005 – 2007 inte rapporterat respektive periods nya avsättningar för IBNR, vilket däremot skett i årsrapporterna. För år 2006 har LÖF för kvartal 3 rapporterat oreglerade skador uppgående till 101,4 miljoner kronor och för kvartal 4 till 580 miljoner kronor. Av uppgifter från aktuarien vid platsbesöket framgick att av 580 miljoner avsåg 509 miljoner kronor IBNR. Det redovisade resultatet har därför löpande under respektive år rapporterats till ett högre belopp än om beräkning av IBNR skett kvartalsvis.

4.3 LÖF har anfört

LÖF kommer nu att redovisa och beräkna avsättning för IBNR för respektive periods slut i kvartalsrapporter.

4.4 Finansinspektionens bedömning

Det synes ostridigt att LÖF inte kvartalsvis har rapporterat nya avsättningar för IBNR. Under år 2006 var det oklart hur de rapporterade uppgifterna förhöll sig till verklig avsättning eftersom det i rapporteringen för kvartal 4 skedde en markant ökning av avsättningen. LÖF har inte anfört några omständigheter till stöd för ett sådant skadeförlopp som krävs för en sådan plötslig och stor för-

ändring. Finansinspektionen gör därför bedömningen att LÖF beräknat de försäkringstekniska avsättningarna på ett felaktigt sätt.

5. Interna riktlinjer m.m.

5.1 Tillämpliga bestämmelser

Ett försäkringsbolag som driver direktförsäkring ska enligt 7 kap. 30 § FRL upprätta *riktlinjer för hantering av intressekonflikter* mellan bolagets intressenter. Vidare ska ett försäkringsbolag enligt 7 kap. 10 g § FRL upprätta och följa *placeringsriktlinjer*. Riktlinjerna ska innehålla principerna för placering av samtliga tillgångar med en särskild redovisning av principerna för placering av de tillgångar som används för skuldtäckning. Ett försäkringsbolag ska också, enligt 7 kap. 3 § FRL, upprätta och följa *försäkringstekniska riktlinjer*. Riktlinjerna ska innehålla principerna för bland annat beräkning av försäkringstekniska avsättningar. De försäkringstekniska riktlinjerna ska kompletteras med *ett försäkringstekniskt beräkningsunderlag*. Om det med hänsyn till försäkringarnas beskaffenhet eller av annat särskilt skäl saknas anledning att upprätta ett sådant beräkningsunderlag får bolaget helt eller delvis avstå från att upprätta det.

Av Finansinspektionens allmänna råd (FFFS 2003:8) om försäkringstekniska riktlinjer och försäkringstekniskt beräkningsunderlag framgår bland annat följande. Försäkringsbolaget bör ange principerna för hur det väljer metod för att beräkna avsättningar för ej intjänade premier och kvardröjande risker samt för oreglerade skador, däribland skaderegleringskostnader (2 kap. 5 § första stycket). Försäkringsbolaget bör för livräntor och sjukräntor som avser rapporterade skador i tillämpliga delar beakta de aspekter som anges i 2 § (2 kap. 5 § andra stycket), dvs. principerna för hur det väljer antaganden om avkastningsskatt, livslängd, sjuklighet, andra risker samt driftskostnader.

5.2 Finansinspektionens iakttagelser

Vid platsundersökningen saknade bolaget riktlinjer för hantering av intressekonflikter. Bolagets riktlinjer för skuldtäckning var inte en del av placeringsriktlinjerna och placeringsriktlinjerna hänvisade inte till riktlinjerna för skuldtäckning.

I de försäkringstekniska riktlinjerna saknas uppgift om principerna för beräkning av avsättning för kvardröjande risker och beräkning av skadelivräntor. Enligt riktlinjerna gör bolaget inte avsättning för skaderegleringskostnader, trots det görs sådana avsättningar. De försäkringstekniska riktlinjerna hänvisar till reservsättningsinstruktioner för avsättning för ej intjänade premier och oreglerade skador (inklusive IBNR). Bolaget har reservsättningsinstruktioner för anmälda skador men inte för avsättning för ej intjänade premier eller avsättning för IBNR. Bolaget har inte upprättat försäkringstekniskt beräkningsunderlag.

5.3 LÖF har anfört

LÖF har den 14 september 2007 fastställt riktlinjer för hantering av intressekonflikter och den 20 november 2007 fastställt riktlinjer för skuldtäckning.

LÖF har den 20 november 2007 fastställt reviderade försäkringstekniska riktlinjer inklusive försäkringstekniskt beräkningsunderlag.

5.4 Finansinspektionens bedömning

Det är ostridigt att LÖF har saknat riktlinjer för hantering av intressekonflikter. Det är vidare ostridigt att riktlinjer för skuldtäckning har funnits, men att dessa inte utgjort en del av placeringsriktlinjerna.

Försäkringstekniska riktlinjer och försäkringstekniskt beräkningsunderlag är väsentliga dokument för att fastställa vilka principer och antaganden som ska gälla inom bolaget för bland annat beräkning av försäkringstekniska avsättningar. Att de försäkringstekniska avsättningarna blir korrekt beräknade är av stor vikt i ett försäkringsbolag. Om avsättningarna inte blir korrekt beräknade finns en risk att bolaget inte kan betala försäkringsersättningar. Det är Finansinspektionens uppfattning att de försäkringstekniska riktlinjerna har uppvisat brister när de inte innehållit principer för beräkning av IBNR och att försäkringstekniskt beräkningsunderlag måste upprättas åtminstone för denna del av avsättningarna. Det har inte heller funnits reservsättningsinstruktioner för IBNR. Det har vidare funnits en brist i riktlinjerna vad avser principerna för beräkning av avsättning för kvardröjande risker och beräkning av skadelivräntor. Att LÖF gör avsättning för skaderegleringskostnader är ett korrekt förfarande men principerna för detta måste regleras i försäkringstekniska riktlinjer, vilket nu har skett.

6. Bolagsordningen och försäkringsregistret

6.1 Tillämpliga bestämmelser

Ett försäkringsbolag ska enligt 2 kap. 3 § FRL ansöka om att Finansinspektionen stadfäster ändringar av bolagsordningen.

Ett bolag ska vidare, enligt 8 kap. 17 § FRL, genast för registrering anmäla ändring av de som har utsetts till styrelseledamot. Anmälningsskyldighet gäller enligt 8 kap. 18 § FRL för den som har utsetts till aktuarie och kan fullgöras av såväl styrelsen som verkställande direktören. I båda fallen kan anmälan även göras av den anmälan avser.

6.2 Finansinspektionens iakttagelser

Av de stämmoprotokoll som Finansinspektionen har tagit del av framgår att bolagsordningen ändrades vid bolagsstämman den 18 april 2007. Ansökan om att ändringen ska stadfästas lämnades in till Finansinspektionen först den 11 september 2007. Av ansökan (FI dnr 07-7738) framgår att ändringarna innebar dels att Landstingsförbundet har ersatts av Sveriges Kommuner och Landsting, dels att bestämmelser om garantikapital har tagits bort eftersom detta har återbetalats.

Av de stämmoprotokoll som Finansinspektionen har tagit del av framgår vidare att styrelseledamoten Stig Melin avgick från styrelsen den 18 april 2007 och att Lars Andåker valdes till ny styrelseledamot. Bolaget har inte anmält ändringen

till Bolagsverket. I försäkringsregistret finns två aktuarier registrerade. LÖF uppgav vid platsundersökningen att den ene av dessa, Mats Arvidsson, inte längre är verksam i bolaget.

6.3 LÖF har anfört

Administrationen av LÖF övertogs i maj 2007 av dotterbolaget Personskadereglering AB (PSR), från tidigare administratör. PSR är ett skaderegleringsföretag vars huvudsakliga verksamhet utgörs av reglering av patientförsäkringsskador för LÖF:s räkning. Det var otydligt mellan de berörda parterna vem som vid övergången hade ansvar för att rapportera. Det rör sig om marginella och formella ändringar. Ändringsanmälan för styrelseledamöterna sändes till Bolagsverket den 29 augusti 2007. Aktuarien har inte utnyttjats på senare tid men står fortfarande till förfogande.

6.4 Finansinspektionens bedömning

Det är ostridigt att LÖF dröjt med att ansöka om stadfästelse av ändring i bolagsordningen i fem månader. Denna tidsutdräkt är inte acceptabel, särskilt mot bakgrund av att bolagsordningen är ett viktigt bolagsdokument. Även om det i lagen inte anges någon tidsram inom vilken anmälan ska göras, kan LÖF inte undgå kritik för denna tidsutdräkt.

Det ankommer visserligen inte på Finansinspektionen att vidta åtgärder för att få bolaget och dess ställföreträdare att fullgöra sina registerskyldigheter. Finansinspektionen gör dock den bedömningen att underlåtenheten att anmäla förändringar i ledningen är ett tecken på bristande intern styrning och kontroll. En aktuarie har ett skadeståndsansvar enligt FRL och det är därför inte tillfredsställande att försäkringsregistret inte utvisar korrekta uppgifter om vem som är ansvarig aktuarie.

7. Intern kontroll och framtida kapitalbehov

7.1 Tillämpliga bestämmelser

Som nämnts ska en försäkringsrörelse enligt 1 kap. 1 a § FRL bedrivas med en tillfredsställande intern kontroll, inbegripet kontroll över placeringsrisker. Finansinspektionen har utfärdat allmänna råd (FFFS 2005:1) om styrning och kontroll av finansiella företag. Av de allmänna råden framgår bland annat att ett företag bör ha effektiva informationssystem för intern information. Här avses bland annat tekniska system samt organisation och rutiner (2 kap. 5 §). Det bör vidare finnas en funktion för oberoende granskning som är direkt underställd styrelsen. Styrelsen bör i interna regler fastställa funktionens ansvar, arbetsuppgifter och rutiner för rapportering (6 kap. 2-3 §). Ett företag bör säkerställa den interna styrningen och kontrollen genom god intern kontroll (3 kap. 1 §).

Av 7 kap. FRL framgår bland annat hur ett försäkringsbolags tillgångar motsvarande de försäkringstekniska avsättningarna ska placeras.

Särskilda bestämmelser om hur stort buffertkapital ett försäkringsbolag ska ha finns i 1 kap 8 a § FRL.

Begreppet konsolideringskvot är inte reglerat i lag och rapporteras inte till Finansinspektionen.

7.2 Finansinspektionens iakttagelser

Som redogjorts för ovan under avsnitten 3 till 6 har LÖF brustit i såväl redovisningen som i rapporteringen till Finansinspektionen. Bolaget har därtill saknat vissa interna styrdokument för verksamheten och missat att anmäla förändringar av bolagsordningen och ledande befattningshavare. Finansinspektionen har också sett att LÖF haft en otillräcklig administration och rapportering i bolaget.

Bolaget har vid olika tillfällen anlitat oberoende konsulter för granskning av skadeprocessen. Bolaget har saknat instruktioner för den oberoende granskningsfunktionen och LÖF har inte upprättat en årlig riskbaserad granskningsplan.

Enligt uppgifter från LÖF förvaltar PSR skadesystemet Mosaik åt LÖF. Finansinspektionen har i sin undersökning tagit del av avtalet mellan parterna, men av avtalet framgår att det inte avser skadesystemet eller PSR:s åtaganden eller kostnader för detta. Finansinspektionen har också iakttagit att PSR har en policy om "Regler och riktlinjer för informationssäkerhet" som dock inte återfinns hos LÖF.

Finansinspektionen har sett att LÖF inte har gjort någon långsiktig bedömning av sitt kapitalbehov. Vidare har de premier som landstingen såsom försäkringsstagare betalat inte motsvarat de beräknade framtida skadeutbetalningarna inklusive skadereglering och administration. Av denna anledning har LÖF fått en fordran på landstingen; denna fordran ökar för varje år. Finansinspektionen har också kunnat se att utbetalningar från LÖF för inträffade skador sker med en betydande eftersläpning. Av den årsrapport som lämnats till Finansinspektionen för år 2006 kan utläsas att av den totala skadekostnaden för ett visst skadeår, har endast 55 procent betalats ut efter tio år och att utbetalningar allttjämt förekommer efter så lång tid som 30 år efter det att en skada inträffat.

Finansinspektionen har frågat bolaget om hur stor premiefordran på landstingen kan bli. LÖF har inte kunnat ge något svar eller lämna en bedömning av när premiefordran inte längre ökar. Bara de senaste fem åren har de försäkrings tekniska avsättningarna ökat med 57 procent, utbetalda skador med 51 procent medan inbetalda premier under motsvarande period bara ökat med 23 procent. Skulden från landstingen till LÖF uppgick i december 2006 till cirka 5 miljarder kronor och beräknas enligt LÖF fortsätta öka i samma takt, dvs med 400 miljoner kronor per år.

Finansinspektionen kan konstatera att i de rapporter som lämnats avseende buffertkapital har lagstadgade krav inte understigits.

7.3 LÖF har anfört

LÖF har uppgett att bolaget fram till sommaren 2007 hade totalt 13 policy- och styrdokument beslutade av bolagsstämma och styrelse, vilket inte föranlett synpunkter från revisorerna. LÖF har bestämt bestritt påståenden om att styrelsen och VD inte skulle ha tillräckliga instruktioner och rutiner för att kunna ha kontroll över verksamheten. Tvärtom har omdömet från revisorerna varit att LÖF haft god kontroll över verksamheten.

LÖF har vidare anfört att de påpekanden Finansinspektionen haft i ärendet har tagits om hand på följande sätt. Den 14 september 2007 fastställdes Riktlinjer för hantering av intressekonflikter. Den 20 november 2007 fastställdes reviderade Försäkringstekniska Riktlinjer (FTR) inklusive försäkringstekniskt beräkningsunderlag, Riktlinjer för skuldtäckning, och Policy för informationssäkerhet. Den 13 december 2007 fastställdes Instruktion för oberoende granskningsfunktion. Vidare har LÖF och PSR reglerat skadesystemet MOSAIK i 2008 års avtal mellan parterna och det bolag som är back-up för administrationen av LÖF kommer att göra en genomgång och uppdatering av samtliga policies med start i december och fr.o.m. 2008 en kvartalsvis genomgång med LÖF av nya föreskrifter. Det bolag som är back-up för administrationen av LÖF kommer också att ta fram rutiner för kvalitetssäkring av data samt tillhandahålla back-up för administration och rapportering.

LÖF har vidare uppgett att bolaget genomför löpande analyser och följer upp hur verksamheten utvecklas på olika områden varje månad.

Dessa månadsrapporter används för analys av utvecklingen inom försäkringen av bolagets VD och dess statistiker för att kunna vidta åtgärder när så behövs samt för att kunna ge landstingen en framförhållning vad gäller förändring av premier.

Bolaget har också anfört att en oberoende granskning gjordes under våren 2007 och i samband med det kontrollerades om LÖF hade alla erforderliga policydokument. Två dokument saknades vilka framställdes.

Vad avser framtida kapitalbehov har LÖF anfört följande. Landstingen betalar en preliminär premie till LÖF som ska täcka årets utbetalningar, skadereglering och administration. Om sådan premiebetalning visar sig otillräcklig äger LÖF enligt försäkringsavtalen med respektive landsting rätt att fakturera tilläggspremier under löpande kalenderår, dock högst en gång per kalenderår. I LÖF:s bolagsordning anges att delägarna (landstingen) svarar som juridiska personer var för sig för bolagets förbindelser, envar till ett belopp motsvarande tio gånger den premie han haft att erlägga under det år förlusten uppkommit. Fordran på landstingen tas upp av dem i balansräkningen och ökningen kostnadsförs i resultaträkningen. Fordran på landstingen redovisas i Tillgångsslag 5 (riskfri placering) då landstingen är rättssubjekt jämförbara med Svenska Staten, Svenska Kommuner, etc. De har egen beskattningsrätt och kan inte komma på obestånd. De landsting som har tagit upp lån på senare tid har fått mycket god

rating. Skulden till LÖF i landstingens balansräkning är andelsmässigt en liten post. Det är ställt utom varje tvivel att en fordran på landstingen innebär en mindre riskexponering än placeringar på kapitalmarknaden. Ökningen av fordran är inte en betalningsrisk, det är mer en fråga om var skulden bokförs. Den reala kostnadsökningen för landstingen och LÖF kan endast påverkas genom skadeförebyggande arbete.

Med hänsyn till att utbetalda skador har ökat har LÖF höjt den preliminära premien från 398 miljoner kronor år 2006 till 475 miljoner kronor år 2007. LÖF har också i premiebrevet till landstingen i september aviserat att premien kan behöva höjas från och med år 2009.

Genom att LÖF från och med delårsrapporten för den 31 augusti 2007 har ändrat redovisningen av premiefordran sjunker konsolideringsgraden från 68 procent till 46 procent. LÖF har angivit 50 procent i sina försäkringstekniska riktlinjer. Konsolideringsgraden räknas ut som konsolideringskapital delat med premieinkomst. Förut var konsolideringskapitalet 324 miljoner kronor och premieinkomsten 475 miljoner kronor, dvs. en konsolideringsgrad på 68 procent. Nu är premieinkomsten 475 miljoner kronor plus årets skuldökning för landstingen om 350 miljoner kronor, totalt 825 miljoner kronor. Konsolideringskapitalet är detsamma och då sjunker konsolideringsgraden för LÖF vid årets slut till cirka 40 procent, då hela premien bokföringsmässigt kommit in. För att nå upp till 50 procent konsolideringsgrad behövs ett konsolideringskapital om 825 miljoner multiplicerat med 50 procent, dvs. 413 miljoner kronor att jämföra med nuvarande 324 miljoner kronor. Konsolideringskapitalet behöver således fyllas på med nära 100 miljoner kronor.

Vid ett möte med landstingsdirektörerna den 9 november 2007 uppnåddes en underhandsöverenskommelse om att LÖF skulle fakturera landstingen en extra inbetalning om 100 miljoner kronor i syfte att öka LÖF:s konsolideringskapital. Ökningen har genomförts under 2007. Genom ökningen av konsolideringskapitalet med 100 miljoner kronor uppgick konsolideringsgraden, i bokslutet för år 2007, till 51 procent utan hänsyn tagen till ej utnyttjad taxeringsrätt.

För år 2008 beräknas konsolideringsgraden uppgå till 50 procent. För att behålla denna konsolideringsgrad behöver konsolideringskapitalet höjas med cirka 25 miljoner kronor år 2009 och med ytterligare cirka 50 miljoner kronor år 2010, baserat på bedömningar av skadekostnadsutvecklingen.

7.4 Finansinspektionens bedömning

Det är Finansinspektionens bedömning att de brister som kunnat konstateras visar att LÖF brustit i sin interna kontroll och styrning av verksamheten. Det är först efter Finansinspektionens påpekanden som LÖF nu tagit fram de styrdokument för verksamheten som har saknats. De åtgärder som vidtagits ändrar inte Finansinspektionens uppfattningen om den interna kontrollen och styrningen, men får beaktas vid bedömningen av vilket ingripande som kan komma i fråga.

Grunden för Finansinspektionens frågor kring LÖF:s framtida kapitalbehov är dels det faktum att LÖF inte tagit in premier i den omfattning som verksamheten kräver, dels att LÖF lämnat felaktiga uppgifter i rapporteringen till Finansinspektionen. Finansinspektionen kan dock konstatera att LÖF justerat tidigare rapporter.

Avseende kapitalplaceringen kan Finansinspektionen konstatera att LÖF:s fordran på landstingen uppgår till cirka fem miljarder kronor. Den uppgick till 800 miljoner kronor när LÖF fick koncession 1994 och har ökat med cirka 400 miljoner kronor varje år, vilket den även fortsättningsvis beräknas göra. LÖF debiterar men tar systematiskt inte ut fulla premier från landstingen utan låter istället fordran växa. Det är i och för sig inget som direkt förbjuder ett sådant förfarande i skuldtäckningsreglerna. Dock kan lämpligheten i detta diskuteras eftersom skulden hela tiden beräknas växa. Fordran är idag en mindre del av landstingens balansräkning, vilket den dock inte med nuvarande utformning alltid kommer att vara. Någonstans går gränsen för när denna fordran blir en påtaglig risk för stabiliteten. LÖF har inte angett att de har någon avsikt eller plan för att förändra detta. LÖF arbetar aktivt med skadeförebyggande arbete, detta i sig kanske kan med tiden innebära att patientskadorna minskar. Men det har inte någon bäring på frågan om hur fordran hanteras.

LÖF har inför bolagsstämman 2008 framfört att de avser att räntebelägga fordran, vilket inte heller innebär att den kommer att börja minska. Med kontroll måste även anses ingå att se på förändringar i tillgångarnas framtida värde, avkastning, framtida betalningsberedskap och avkastning.

Genom det kapital som nu har tillförts LÖF har bolaget en tillfredsställande kapitalbuffert. LÖF:s svårigheter att korrekt rapportera uppgifter till Finansinspektionen har emellertid påverkat myndighetens möjlighet att få en korrekt bild av LÖF:s kapitalbehov. Detta är i sig allvarligt.

8. Finansinspektionens ingripande

8.1 Tillämpliga bestämmelser

Enligt 19 kap. 11 § FRL får Finansinspektionen meddela beslut om anmärkning i fråga om ett försäkringsbolags verksamhet som inspektionen anser behövliga. Vidare får en koncession förklaras förverkad eller, om det bedöms tillräckligt, varning meddelas, om bolaget inte längre uppfyller kraven för koncession eller i annat fall allvarligt åsidosätter gällande bestämmelser för verksamheten. I samband med att Finansinspektionen meddelar beslut om anmärkning eller varning, får Finansinspektionen enligt 19 kap. 11 d § FRL besluta att bolaget ska betala en straffavgift. Finansinspektionen får enligt 19 kap. 11b § FRL avstå från ingripande om en överträdelse är ringa eller ursäktlig, försäkringsbolaget gör rättelse eller någon annan myndighet har vidtagit åtgärder mot bolaget och dessa åtgärder bedöms tillräckliga.

8.2 LÖF har anfört

LÖF har anfört att såväl den auktoriserade revisorn som den av Finansinspektionen förordnade revisorn har lämnat en helt ren revisionsberättelse varje år. För år 2006 skriver de :”Årsredovisningen och koncernredovisningen har upprättats i enlighet med lagen om årsredovisning i försäkringsföretag och ger en rättvisande bild av bolagets och koncernens resultat och ställning i enlighet med god redovisningssed i Sverige”.

I Finansinspektionens råd för revisorer förordnade av inspektionen sägs exempelvis att dess egen revisors årliga rapport till inspektionen bör innehålla: redogörelse dels för väsentliga avvikelser från Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd, dels för väsentliga brister som rör institutens interna kontroll, redovisning och förvaltning i övrigt. I ett fall – i fråga om premiefordran – har frågan anmälts i inspektionsrevisorns årliga rapport samt tagits upp muntligt vid genomgång med Finansinspektionen utan åtgärd från Finansinspektionen.

Från revisorerna har erhållits muntliga positiva uttalanden om kontrollen av LÖF:s verksamhet.

8.3 Finansinspektionens bedömning

Finansinspektionen har konstaterat att LÖF i ett flertal avseenden inte följer de för verksamheten gällande bestämmelserna. Med hänsyn till karaktären på bristerna i bolaget och den långa tid under vilken de har funnits kan de inte anses som ringa eller ursäktliga.

Några brister är sådana att de var för sig och med beaktande av att LÖF har eller kommer att åtgärda dem inte nödvändigtvis föranleder ett ingripande. Men framför allt bristerna i redovisningen och inrapportering av finansiella uppgifter till Finansinspektionen är emellertid sådana att de bör föranleda ingripande, även om LÖF nu åtgärdar dem. Dessa brister har medfört svårigheter för Finansinspektionen att dra rätt slutsatser om verksamheten, inte minst när det gäller dess finansiella ställning och därigenom bolagets möjlighet att fullgöra sina åtaganden mot de som ska skyddas av försäkringarna. Finansinspektionen är i stort behov av de finansiella uppgifter som ett försäkringsbolag rapporterar för att kunna bedöma bolagets stabilitet.

Bristerna i redovisningen har även medfört svårigheter för andra att förstå och analysera verksamheten.

De iakttagna bristerna är av en sådan omfattning och karaktär, att Finansinspektionen kan ifrågasätta om ledningen har i alla delar tillräcklig kontroll över verksamheten och om det finns en regelförståelse i bolaget.

Slående är även att i princip hela tillgångsmassan består av fordringar på landstingen. Fordringarna som uppgår till enorma summor sett till verksamheten som helhet och fordringarna bara växer. Vid någon tidpunkt kommer de att uppgå till ansevärd belopp även i landstingens balansräkningar. Finansinspektionen är av uppfattningen att bristerna i ordning och reda sammantaget ger en

påtaglig risk för LÖF:s stabilitet och framtid. Finansinspektionen anser inte att det är i överensstämmelse med god försäkringsstandard att bedriva en verksamhet på det sätt som LÖF har gjort.

Avgörande för om och hur Finansinspektionen ska ingripa är om försäkringsbolag inte agerar på ett sätt som står i överensstämmelse med det regelverk som gäller. Finansinspektionen har tillgång till ett antal olika åtgärder ur vilket det slags ingripande som framstår som mest ändamålsenligt i det enskilda fallet kan väljas. Det mest långtgående ingripandet är förverkande av koncessionen. Detta kräver starka skäl. Finansinspektionen finner att sådana skäl sammantaget föreligger. Om det bedöms tillräckligt kan Finansinspektionen meddela varning. Detta gäller när förutsättningarna för förverkande i och för sig föreligger men varning i det enskilda fallet framstår som en tillräcklig åtgärd. Varning är en lagstadgad möjlighet för Finansinspektionen att markera att överträdelsen är allvarlig men inte tillräckligt svår för att förklara koncessionen förverkad. Finansinspektionen bedömer att prognosen är god och väger då in de förbättringsåtgärder som LÖF vidtagit och att regelförståelsen i LÖF har utökats.

LÖF bör därför meddelas varning.

De växande fordringarna är enligt Finansinspektionen något som med tiden kan bli allvarligt för stabiliteten. Finansinspektionen har för avsikt att inom ramen för tillsynsåtgärder följa upp hur LÖF minskar fordringen mot landstingen, eller i varje fall inte längre tillåter den att öka samt följa upp att LÖF formaliserar hanteringen av fordringarna.

Varning kan förenas med en straffavgift. Avgiften kan, enligt 19 kap. 11 e § FRL, vara mellan 5 000 och 50 miljoner kronor, men får inte överstiga tio procent av omsättningen. Avgiften får inte vara så stor att bolaget inte uppfyller kraven på stabilitet och likviditet enligt 1 kap. 1 a § försäkringsrörelselagen. Särskild hänsyn ska tas till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge överträdelsen har pågått.

Av förarbetena framgår att straffavgiftens storlek ska ses som ett sätt att ytterligare gradera en anmärkning eller en varning. Det utesluter dock inte att även andra omständigheter kan beaktas när man fastställer avgiftens storlek. I mildrande riktning kan man beakta t.ex. att bolaget snabbt upphör med överträdelsen sedan den har påtalats och om bolaget samarbetar med Finansinspektionen under utredningen.

LÖF:s premieintäkt var, enligt årsredovisningen för år 2006, 398 miljoner kr. Det finns inte i detta sammanhang anledning att beakta att den varit felaktigt redovisad. En straffavgift överstigande 39 miljoner kr, dvs. tio procent av omsättningen, bör enligt vad som ovan sagts ändå inte komma i fråga.

De regelöverträdelser som avser redovisningen och inrapportering av finansiella uppgifter till Finansinspektionen samt frågan om hanteringen av kapitalbehovet är allvarliga. Till detta kommer att den försäkringsrörelse som bolaget

bedriver avser en obligatorisk försäkring, patientskadeförsäkring. I mildrande riktning talar att LÖF efter Finansinspektionens platsundersökning omedelbart påbörjat arbetet med att åtgärda bristerna. Inte minst har LÖF påbörjat en ökning av kapitalet. Detta sammantaget gör att straffavgiften bör bestämmas till ett inte ringa belopp. För att avgiften ska få en handlingsdirigerande effekt bör avgiften, med beaktande av bolagets storlek, bestämmas till 2 miljoner kronor.

Finansinspektionen kommer att fakturera avgiften efter det att detta beslut har vunnit laga kraft. Straffavgiften tillfaller staten.

Ärendet

Finansinspektionen genomförde en platsundersökning hos LÖF den 4 september 2007. Syftet med undersökningen var att undersöka om verksamheten drivs i enlighet med gällande regler och om bolaget har en tillfredsställande soliditet, likviditet och kontroll över de väsentliga risker som ryms inom verksamheten. Efter platsundersökningen har Finansinspektionen till LÖF skickat en skrivelse med sina iakttagelser från undersökningen och från andra inhämtade uppgifter och med sin preliminära bedömning. LÖF har yttrat sig över skrivelsen och har gett in visst material. LÖF och Finansinspektionen har därefter haft två möten.

Beslut i ärendet har fattats av Finansinspektionens styrelse. I ärendets slutliga handläggning har även t.f. chefsjuristen Joakim Schaaf, enhetschefen Charlotta Carlberg, finansinspektören Berit Lignercrona och redovisningsexperten Greta Wennerberg deltagit. Föredragande har varit enhetschefen Charlotta Carlberg.

FINANSINSPEKTIONEN

Kathrin Flossing
Vice styrelseordförande

Charlotta Carlberg
Enhetschef